

УДК 330.341.424–026.15:005.921:91(100)

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК СУЧАСНИЙ СЕГМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ

Лошковська Х. С.

Аспірант Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Науковий керівник: Галенко О. М., професор Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Анотація. *Творчі індустрії сьогодні є стратегічно важливими для економічного розвитку країн, вони сприяють зростанню інноваційного потенціалу міста, і можуть стати потужним інструментом для подальшого економічного зростання всієї держави. Креативні індустрії, це дієвий засіб, що змінює вигляд міст, покращує рівень життя громадян, сприяє економічному зростанню територій та зниженню соціальної напруженості. Сучасне креативне бачення міського розвитку тягне за собою необхідність нової політики по залученню і утриманню людських ресурсів. Сьогодні, необхідно говорити про створення таких робочих місць, які будуть привабливі для сучасного городянина. Тому, креативні індустрії, слід розглядати, як сукупний цикл створення, виробництва та розповсюдження товарів і послуг, заснованих на творчості та інтелектуальному капіталі. Поряд з наукою і високими технологіями креативні індустрії служать наріжним каменем інноваційної економіки та економіки знань.*

Ключові слова: *креативна економіка, креативні індустрії, культурні індустрії, креативні кластери, міста, економічний розвиток, економіка знань.*

Постановка проблеми. Впродовж декількох десятиліть спеціалістами в сфері економіки, культури, урбаністики та соціології досліджувалися проблемні питання та вивчалися теоретико-методологічні аспекти формування креативних індустрій, креативних кластерів та креативної економіки. В той же час ці області не можна назвати достатньо дослідженими та опрацьованими, тому питання розвитку креативних індустрій на тлі переходу від індустріальної економіки до креативної економіки сьогодні є актуальним.

Мета статті – зробити аналіз розвитку креативних індустрій як сучасного сегменту стратегічного розвитку країн світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тему переходу суспільства до креативної економіки та розгляд креативних індустрій як системоутворюючого фактора суспільного розвитку, розвитку міст та регіонів розробляють та вивчають багато вчених, зокрема цьому присвячені роботи таких авторів як: Дж. Хоукінса, С. Леша, Дж. Юррі, Дж. Као, Р. Флоріди, Ч. Лендрі, М. Б. Гнедовського, Є. В. Зеленцової.

Основні результати дослідження. Поєднання понять «культура» і «індустрія» відбулося в той момент, коли з'явилися нові технічні засоби, що дозволяли тиражувати твори мистецтва, фотографії, репродукції, звукозаписи і т. д. З одного боку, індустрія робила твір доступним широкому колу людей, з іншого, звертала його в предмет масового споживання та комерційної експлуатації. У відомій праці «Твір мистецтва в епоху його технічної відтворюваності» (1936), німецький соціолог Вальтер Беньямін проаналізував трансформацію творів мистецтва як фізичних, так і естетичних об'єктів, у контексті роз-

витку техніки і технології. В епоху технічної відтворюваності твори мистецтва позбавляються своєї аури, своєї унікальності – стверджував він.

Поняття «культурна індустрія» ввели і зробили предметом широкого обговорення колеги Беньяміна, інші представники Франкфуртської школи соціології Теодор Адорно і Макс Хоркхаймер в розділі «Культурна індустрія: Просвітництво як обман мас», цей розділ увійшов до їх книги «Діалектика Просвітництва» (1947). Вони різко критикували процес залучення в маси культурної продукції і послуг у післявоєнній Америці і Європі. Навіть такий, здавалося б, позитивний момент як доступність і демократизація доступу до культури, вони оцінювали негативно, стверджуючи, що здешевлена промислова «розпродаж всього і вся» тільки підриває до неї будь-яку повагу. Цей критицизм базувався на концепції заперечення індустріального суспільства середини ХХ століття.

Наступ «постіндустріальної», «інформаційної» епохи істотно змінив весь контекст осмислення культурних індустрій. Головні риси цього контексту – різноманіття суб'єктів і пошук шляхів комунікації між ними – те, що завжди було в компетенції культури. Більше того, коли почався відтік виробництв з економічно розвинених держав, регіонів та міст в країни й регіони з більш дешевою робочою силою, культурні індустрії виступили рятувальним антикризовим засобом. Те, що вважалося периферійним і витратним (підтримувалося лише державою і благодійністю), стало осмислюватися як потужний продуктивний ресурс. Спорожнілі фабрики і заводи стали центрами сучасного мистецтва, музеями, галереями, вони надали притулок незалежним творчим компаніям. Залучення культури та творчих ресурсів в програми міського розвитку перетворило вигляд європейських міст.

З точки зору форм бізнесу, творчі (креативні) індустрії засновані на пріоритеті малих і середніх підприємств, що виробляють творчі продукти і послуги. Водночас, це місцеві виробництва, орієнтовані на пошук виходу на глобальні ринки в умовах постіндустріальної економіки.

У міжнародному поділі праці країни сьогодні діляться не стільки на аграрні й індустріальні, скільки на індустріальні та постіндустріальні. У сучасній економіці пріоритетним стає не виробництво і технології, а креативність та інноваційність. Йдеться про новий тип економіки – креативну економіку (creative economy). Вибір стратегії розвитку – найважливіша проблема, що стоїть зараз і перед Україною також. Зараз ми зайняті практичною діяльністю, однак питання, як вписати творчі індустрії в економічний ландшафт нашої країни і як їх розвиток в Україні може змінити наші підходи у сфері культури та в сфері економіки, залишається відкритим.

Концепція «творчих індустрій» вперше виникла у Великобританії. З 1998 року розвиток творчих індустрій є пріоритетом британської національної політики, а також, в більшості випадків, – політики муніципального рівня. За останні роки ця концепція (і відповідна практика) поширилася дуже широко в усьому світі і є сьогодні однією з найпопулярніших інноваційних ідей, що мають відношення як до культури, так і до економіки.

Офіційне визначення творчих індустрій, прийняте департаментом культури, ЗМІ і спорту уряду Великобританії, звучить так: це діяльність, в основі якої лежить індивідуальне творче начало, навик або талант, і яка може створювати додану вартість і робочі місця шляхом виробництва і експлуатації інтелектуальної власності. Не обмежуючись одним визначенням, департамент пропонує також перелік конкретних видів діяльності, з яких складається творчий сектор економіки. У цей список входять: реклама, архітектура, художній і антикварний ринок, ремесла, дизайн, мода, виробництво кіно- та відеопродукції, програмування, в тому числі створення розважальних інтерактивних програм та

комп'ютерних ігор, музика, виконавські мистецтва, видавнича справа, телебачення, радіо та Інтернет [1]; [2].

Творчі індустрії є феноменом постіндустріальної епохи. Неодмінною умовою їх розвитку є певний рівень демократизації суспільства, наявність міської та громадянської спільноти, розвинена соціальна сфера і високий рівень доходу на душу населення. Творчі індустрії виникають там, де насичений ринок споживчих товарів, і залучають інвестиції не тільки тому, що створюють нові робочі місця, а ще й тому, що вони забезпечують швидкий обіг капіталу. Таким чином, більшість нових креативних міст зосереджені, головним чином, на забезпеченні високого рівня життя. Вони прагнуть поєднати економічну винахідливість зі стабільністю, стимулюючи передачу повноважень місцевим співтовариствам і підвищуючи стандарти якості міського обслуговування. Висока якість життя підвищує економічну і соціальну динаміку та використовується як інструмент у конкурентній боротьбі з іншими містами.

Якщо в 1950-і роки найприбутковішими у світі компаніями були «Ford», «Standart Oil» і «General Electric», то в 2000-ті роки це «Time Warner», «Disney», «News Corporation» і «Microsoft» – компанії, пов'язані з кіновиробництвом, масмедіа та інформаційними технологіями.

Про підтримку креативних індустрій на державному рівні вперше заявила Великобританія. Досвід був підхоплений іншими європейськими країнами, і вже сьогодні охопив практично всі розвинені країни Європи, Америки та Південно-Східної Азії. В останні роки в цій сфері успішно проявили себе Китай, країни Прибалтики та Латинської Америки.

Розвиток творчих індустрій відіграє величезну роль у глобальних економічних і політичних змінах. Якщо в 1950-і роки ВВП США становив понад 50% від світового ВВП, то сьогодні ВВП США становить близько 25% світового ВВП. Це пов'язано також і з розвитком творчих індустрій в таких країнах, як Індія, Китай, Південно-Східна Азія та Латинська Америка.

Розвиток креативних індустрій в Європі прямо пов'язане з перепрофілюванням міст. Коли в 1970-і роки промисловість пішла з багатьох європейських центрів, такі міста, як Манчестер у Великобританії, Ліон у Франції, цілий ряд міст з Рурської долини в Німеччині, зіткнулися з глобальними труднощами, пов'язаними із закриттям промислових виробництв – масовим безробіттям, деградацією міського середовища, і т. д.

У місті Шеффілд (Великобританія) почали розвивати креативні індустрії ще в 80-ті роки, коли традиційна металургійна та вугільна промисловість була згорнута через глобальні зміни в економіці. У 1988 році в центрі міста відкрито квартал креативних індустрій. Головною його метою було створення альтернативних робочих місць та індустрій після того, як в 1970-і роки Шеффілд залишився без традиційної для нього вугільної промисловості. До 1998 року Шеффілд став відомий не тільки у Великобританії, але і за кордоном, як приклад економічного відродження засобами культури і творчості.

Можна також розглянути аналогічний досвід Німеччини з перепрофілювання міст Рурської долини, де колишні промислові підприємства стали центрами туризму, культури і творчості. У 2010 році одне з міст Рурської долини Ессен, стає культурною столицею Європи.

У Китаї перейшли від локальних базарів до масштабних ярмарок, що представляють собою підприємства творчих індустрій та їх продукцію. В останні 4-5 років найбільш розвинені міста Китаю, такі як Шанхай, Пекін, Гуанчжоу прагнуть трансформувати економіку міст. Розвиток креативних індустрій підтримується на рівні державної та муніципальної

політики. Гонконг вже в 1996 році був світовим лідером з виробництва креативних продуктів, коли він ще був колонією Великобританії. Його експорт зріс з 24,4 млрд. доларів в 1996 до 27,7 млрд. доларів в 2005-му.

У Північно-західному регіоні Англії, де розташовані такі великі міста, як Ліверпуль і Манчестер, політику розвитку творчих індустрій здійснює спеціальне урядове Північно-західне агентство розвитку (North West Development Agency). Воно працює в тісній співпраці з незалежними некомерційними організаціями, які ведуть конкретну роботу з творчими кластерами на місцях. Наприклад, в Манчестері, це Служба розвитку творчих індустрій (Creative Industries Development Service). Аналогічні незалежні агентства діють і в інших містах, в тому числі і в малих.

У Лондоні вибудована приблизно така ж схема. Лондонське агентство розвитку (London Development Agency) – орган лондонської мерії, визначає загальну політику в галузі розвитку творчих індустрій в метрополії і фінансує незалежні агентства, які діють в конкретних районах міста, або в якомусь окремому секторі. Так, організація «Hidden Art of Hackney» веде роботу з дизайнерами, а «Paddington Development Trust» займається розвитком творчих індустрій в районі Паддінгтон. Всього в Лондоні існує більше двох десятків таких агентств. Вони вирішують різноманітні завдання, причому не останнє місце в їх діяльності займають питання управління нерухомістю, бізнес-планування та розробки інвестиційних проектів з метою організації нових творчих кластерів. Наприклад, агентство «City Fringe» займається вивченням містобудівної ситуації на кордонах лондонського ділового центру City і пошуком можливостей організації творчих кластерів у будівлях, які вийшли з експлуатації, частіше промислових.

Уряд всіх рівнів підтримує політику розвитку творчих індустрій, тому що бачить у ній ефективний спосіб економічного розвитку, створення нових робочих місць, вирішення соціальних проблем (особливо в бідних районах), а також перетворення міського простору.

Дійсно, як пише відомий британський експерт з розвитку міст Чарльз Лендрі, творчі підприємці зазвичай приходять в бідні, напівзруйновані і взагалі «проблемні» райони міста, тому що ціни на нерухомість там істотно нижче. Їх присутність досить швидко «облагороджує» район: тут виникають вулиці і квартали, де кипить життя, відкриваються нові кафе і магазини, упорядковуються будівлі і міська інфраструктура. Поступово такі місця стають відомі і популярні не тільки серед самих художників, а й серед широкої публіки. У результаті ціни на нерухомість тут починають зростати, і на місце творчих підприємців приходять більш консервативні компанії. У далекій перспективі такий район повністю займає істеблішмент, а художники і творчі підприємці, як бойовий загін відродження міст, йдуть далі, освоюючи нові території [3].

Висновки. Останніми роками креативні індустрії є одним з пріоритетів економічного розвитку в розвинених країнах Європи, Америки і Південно-Східної Азії. Якщо для Європи творчі індустрії були спочатку антикризовим засобом, то для країн Азії креативні програми стали «роботою на випередження», новим важелем впливу і позиціонування на світовій арені як провідних сучасних держав. Це частина стратегічного розвитку країн і міст, можливість поліпшення якості життя і людського капіталу і разом з тим – шлях здійснення культурної експансії, трансляції своїх цінностей і норм. Розвиток креативних індустрій у Південно-Східній Азії віддано на відкуп міській владі, основна стратегія їх розповсюдження – створення та підтримка творчих кластерів.

Будучи інноваційним напрямом для України, просування креативних індустрій пов'язане з рядом проблем і дефіцитів. Бракує, перш за все:

- розуміння значущості творчих індустрій для розвитку культури та креативної економіки;
- теоретичної бази – тема творчих індустрій практично не звучить і не висвітлюється в роботах по сучасній культурі і менеджменту;
- законодавчої бази, правових, фінансових і податкових механізмів підтримки та розвитку творчих індустрій;
- експертів-консультантів з питань як власне культури, так і оподаткування, права, фінансів та менеджменту такого роду підприємств;
- відсутності механізмів дотримання та захисту авторських прав.

На тлі цієї масштабної конкуренції перед українськими містами стоять нові питання, стають актуальними нові виклики. Як залучати таланти, як створювати міський простір для виробництва нових ідей, інновацій, стимулюючи не тільки дозвілля і споживання, але й творчість та креативний бізнес.

Список використаної літератури

1. Department for Culture, Media and Sport. Creative Industries Programme. Creative Industries Fact File. London, 2002.
2. Department for Culture, Media and Sport. Creative Industries Programme. Creative Industries Mapping Document. London, 2001.
3. Лэндри Ч. Креативный город / Пер. с англ. М.: Издательский дом «Классика XXI», 2005.

CREATIVE INDUSTRIES AS A STRATEGIC SEGMENT OF THE MODERN WORLD

Loshkovskaya K. S.

Postgraduate, state higher educational establishment (SHEE) Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.

Scientific adviser: Galenko O. M., PHD, professor, head of international accounting and auditing Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.

Abstract. *Creative industry today is strategically important to the economic development of countries, they contribute to the growth of the innovation potential of the city and can be a powerful tool for economic growth throughout the state. Creative industries is an effective means of changing the appearance of cities, improving the standard of living of citizens, promotes economic growth areas and reduce social tensions. Modern creative vision of urban development entails the need for new policies to attract and retain human resources. Today, it is necessary to talk about the creation of jobs that will be alluring for the modern city dweller. Therefore, the creative industry should be seen as the total cycle of creation, production and distribution of goods and services based on creativity and intellectual capital. Along with science and high-tech creative industries are a cornerstone of the innovation economy and knowledge economy.*

Key words: *creative economy, creative industries, cultural industries, creative clusters, cities, economic development, knowledge economy.*

Referances

1. Department for Culture, Media and Sport. Creative Industries Programme. Creative Industries Fact File. London, 2002.
2. Department for Culture, Media and Sport. Creative Industries Programme. Creative Industries Mapping Document. London, 2001.
3. Charles Landry The Creative City / Trans. from English. Moscow : Publishing House «Classic XXI», 2005.

КРЕАТИВНЫЕ ИНДУСТРИИ КАК СОВРЕМЕННЫЙ СЕГМЕНТ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТРАН МИРА

Лошковская К. С.

Аспирант Государственного высшего учебного заведения «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана».

Научный руководитель: Галенко О. М., профессор Государственного высшего учебного заведения «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана».

Аннотация. *Творческие индустрии сегодня являются стратегически важными для экономического развития стран, они способствуют росту инновационного потенциала города, и могут стать мощным инструментом для дальнейшего экономического роста всего государства. Креативные индустрии, это действенное средство, которое меняет облик городов, улучшает уровень жизни их граждан, способствует экономическому росту территорий и снижению социальной напряженности. Современное креативное видение городского развития влечет за собой необходимость новой политики по привлечению и удержанию человеческих ресурсов. Сегодня, необходимо говорить о создании таких рабочих мест, которые будут привлекательны для современного горожанина. Поэтому, креативные индустрии, следует рассматривать как совокупный цикл создания, производства и распространения товаров и услуг, основанных на творчестве и интеллектуальном капитале. Наряду с наукой и высокими технологиями креативные индустрии служат краеугольным камнем инновационной экономики и экономики знаний.*

Ключевые слова: *креативная экономика, креативные индустрии, культурные индустрии, креативные кластеры, города, экономическое развитие, экономика знаний.*